

Saga och sanning om jobb vid Arabiska viken

En artikel i Läkartidningen om välbetalda specialistjobb i Mellanöstern har väckt läsekretsens intresse. Många förfrågningar och kommentarer har influtit. Erik Edgren, som själv arbetat som överläkare i Abu Dhabi, påpekar att kontrakt i Mellanöstern bjuder på attraktiva villkor men att man samtidigt bör betänka svårigheterna med arbete i en annan kultur.

I en intervju i Läkartidningen 40/96 berättar Pilvikki Innamaa, representant för ett rekryteringsföretag i Dubai, om hur hon aktivt söker efter kvalificerade specialistläkare för värlavlönade kontrakt i oljestaterna på Arabiska halvön. Enligt intervjun kan en kontrakterad svensk läkare räkna med en mycket behaglig kombination av hög lön, luxuös inkvartering, måttlig jourbörda och praktiskt taget obefintliga problem vad gäller juridiska ansvarsfrågor och andra krus som kan förekomma i en mer landstingsgrå svensk vardag.

Efter intervjuens publicering har flera läkare, med egen erfarenhet av arbete i Mellanöstern, kontaktat Läkartidningen och bett att rekryteringskonsultens version modifieras. Arbetsförhållandena är inte alltid exakt så idealiska som påstås.

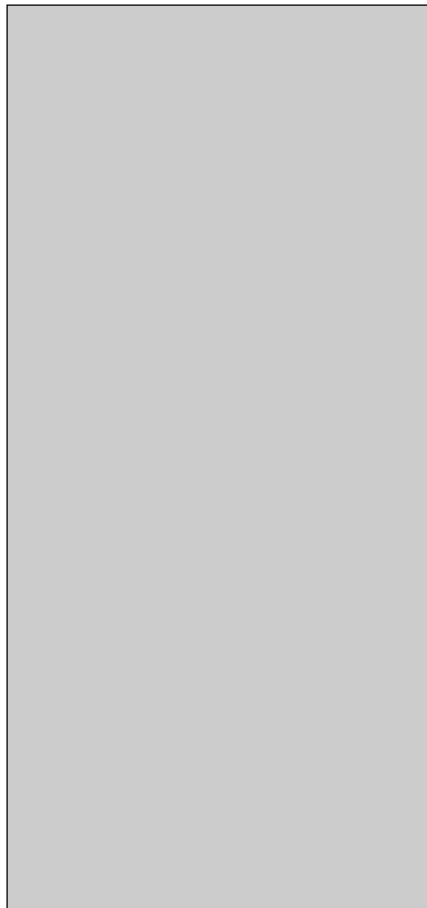
Jobb i Mellanöstern

Erik Edgren, överläkare i anestesi och intensivvård, Akademiska sjukhuset i Uppsala, kom i somras hem till Sverige efter två och ett halvt års tjänstgöring som klinikchef i anestesi och intensivvård på Al Jazeera och Central Hospital, det största akutsjukhuset i Abu Dhabi.

Han berättar för Läkartidningen att utlandsuppdraget varit en mestadels positiv och stimulerande erfarenhet, men att det också förekommit mer negativa moment som det vore fel att inte diskutera öppet.

Edgren påpekar att den intervjuade personalrekryteraren med säkerhet har ekonomiska incitament att sockra framställningen:

– De rekryterare som kontrakterar

Erik Edgren – hemma i det svenska höstruset efter två år som överläkare och klinikchef i Abu Dhabi. Utlandsuppdraget blev en övervägande positiv erfarenhet men inte utan negativa moment och motgångar.

västerländska läkare får provision på varje person som blir anställd, ofta en månadslön per fullbordat kontrakt. Därför finns givetvis ett eget intresse av att framställa anställningsförhållandena på arabiska halvön i bästa dager, och hennes version av verkligheten bör därför tas med en nypa salt.

Erik Edgren påpekar vidare att intervjun helt undviker att nämna konflikter som kan uppstå för västerländska läkare som tar anställning i länder runt Arabiska viken. De fakta som Innamaa pre-

senterar om anställnings- och kontraktsförhållandena ger exempelvis en alltför grund bild av verkligheten:

– Anställningskontraktet avslöjar långt ifrån allt om de förhållanden och villkor som råder på plats. Det finns mängder av traditionsbundna förhållanden som inte nämns, och som kanske inte ens går att tydliggöra i ett kontrakt. Dessutom kan lokal tradition ibland gå före det som är satt på pränt i ett skriftligt avtal.

Kontrakt kan ändras

– Man får absolut inte vara så naiv att man utgår från att svenska regelverk för lag och avtal tillämpas så som vi är vana vid från hemmaplan, kommenterar Erik Edgren.

– Det bör särskilt observeras att det – under den inledande provanställningen – är fullt lagligt för de lokala sjukvårdsministerierna att omförhandla tidigare överenskomna anställningsvillkor. Kontraktet betraktas av arbetsgivaren som juridiskt bekräftat först efter de gängse tre månadernas provtjänstgöring. Det händer då ofta att den provanställda erbjuds en lägre lön än den avtalade, dvs om han vill stanna kvar.

– Man skall samtidigt ha klart för sig att det inte finns några reella möjligheter för en västerländsk läkare att vinna i en eventuell rättssak mot staten, i den delen av världen.

– Skulle det uppstå tolkningsproblem, t ex beträffande villkoren i ett anställningskontrakt, går det således inte att klaga och protestera i svensk ordning. För att åstadkomma en justering krävs att man har personliga känningar mycket högt upp i hierarkin.

Erik Edgren berättar att han själv fick en oväntad start på sin anställning i Abu Dhabi.

– Jag hade ett kontrakt färdigt och undertecknat av hälsovårdsministern i min hand. Icke desto mindre insisterade man vid min ankomst på att sänka min månadslön med ett belopp motsvarande ca 10 000 kronor i månaden. Detta skedde under direkt hot om att det annars inte skulle bli något arbete.

– Det var förstås ett mycket olustigt läge. Jag saknade helt tillgång till juridisk rådgivning, och hade inga personliga vänner att vända mig till.

– Kontraktet var undertecknat och

INTERVJU

BO LENNHOLM

officiellt stämplat av hälsovårdsministern. Jag förstod inte den gången att jag enligt kutym kunde ha gått med mina klagomål direkt till ministern eller bett att få tala med statschefen. Eftersom även de högsta dignitärerna i Abu Dhabi har speciella mottagningstimmar för allmänheten, så hade den vägen inte varit fullkomligt omöjlig – och bara hotet om det hade stärkt min sak.

– I okunskap nöjde jag mig med att tala med lägre tjänstemän, som sade sig inget kunna göra, så loppet blev i det avseendet kört till min nackdel.

Konflikt öst-väst

Erik Edgren säger att en av de uppenbara nackdelar som förtigits i intervjun med rekryteraren är att det förekommer ständiga motsättningar mellan västerländska läkare och vissa österländska läkare, bl a från Irak, Egypten och Pakistan som också är inhyrda på kontrakt.

– De österländska konsultläkarna uppfattar det ibland som att västerländska läkare håller på att ta jobbet ifrån dem, och detta är en ständig grund för förtal och missämja.

– Det oerhört svårbegripliga och ålderdomliga administrativa system som tillämpas är dessutom uppbyggt av de inhyrda, österländska experterna, så de har ett trumfkort redan i tillgången till detta.

– När man som västerländsk läkare påbörjar sin anställning inser man snart att det inte bara är i krig och kärlek som allt är tillåtet. De österländska arbetskamraterna, som ju känner landets språk, religion och seder, har goda möjligheter att bjuda sin nytillkomne kollega på överraskningar och svårbestädda prov.

– De har också utomordentligt goda resurser att sprida desinformation bakom ryggen på sin intet ont anande västerländske kollega. När västerlänningen är närvarande behandlas han naturligtvis med stor respekt och underdånighet, men på mitt sjukhus förekom – bakom ryggen – regelrätta strategier för att snöpa och skada västerländska kolleger. Ingen särskild ansträngning gjordes för att dölja detta, och även höga tjänstemän på hälsovårdsministeriet deltog.

Anonyma klagomål

För Erik Edgrens egen del blev resultatet att det skickades en mängd anonyma brev till hälsovårdsministeriet med klagomål på det »galna vitensiktet på intensivvårdsavdelningen».

– Jag insåg snart att sådana brev inte

var något nytt för dem som hade makten, och breven föranledde ingen åtgärd. Men det var mycket olustigt ändå.

– Skvaller får över huvud taget en annan dignitet än vad vi är vana vid i Sverige. Folk är skvallerbyttor utan jämförelse och skvaller ingår som en integrerad del i den totala samhällsinformationen. Det är delvis ett sätt att leva på i hela Mellanöstern, där offentlig debatt fortfarande är hårt kontrollerad.

– Generellt gäller förstås att det alltid är mycket svårare att baktala och förtala någon i en öppen atmosfär, där information lätt kan kontrolleras och dras fram i ljuset. I Mellanöstern går det däremot ganska smidigt, för den som vill, att plantera förtal av olika slag – och det utgör ett förtret som bl a västerländska läkare får räkna med som rutin.

Exakt varför manifesteras så stark animositet?

– De etablerade österländska läkarna och tjänstemännen hotas idag på två fronter. Den ena är de västerlänningar som anställs i ledande positioner. Den andra är de unga urinvånare som nu börjar återkomma till emiraten efter studier i Europa eller USA.

– Den stora respekt som ges ålder och erfarenhet i dessa trakter, gör att de unga emiratierna ännu så länge har svårt att göra sig hörda. På sikt kommer detta säkert att ändras, och de österländska läkarna känner sig därmed på defensiva och hotade från flera håll.

– Deras oro är kanhända befogad. Vem skulle idag vilja bli friställd och hemskickad till såg Irak efter år av lugn och lönsam verksamhet i emiraten?

Fördelar överväger

Erik Edgren betonar att utvecklingen, efter de första oväntade smållarna med bl a lönesänkning och baktalande kolleger, tog en alltmer trivsamt vändning.

– Både jobbet, och hela vistelsen som sådan, var mestadels av positiv karaktär. Rent grundläggande var det fascinerande att få komma dit och uppleva hela den annorlunda kulturen. Det var väldigt roligt också genom att man verkligen har en potential att göra nytta.

Fanns det några märkbara skillnader i klinisk vardag, jämfört med hemma?

– Man kan väl säga, paradoxalt nog, att den som inte har alltför stora ambitioner och som bara vill ta hem sin lön kan arbeta på utan några stora svårigheter. Det är först när man framför idéer och önskemål om att utveckla verksamheten som man riskerar att komma i

konflikt med kolleger, sjukhusledning och ministeriet.

– Det är väl tyvärr så att de automatiskt uppfattar varje förslag om förändring som en sorts anmärkning på deras tidigare handläggning och planering.

– En annan negativ sak är att läkar- och sköterskebemanningen på klinikererna är lägre än vad vi är vana vid i Sverige. På »mina» två intensivvårdsavdelningar med tillsammans 28 platser fanns till en början inte några specialistutbildade sköterskor. Jag och en underläkare var de enda specifikt intensivvårdsansvariga läkarna. Det innebär att man inte kan tillämpa riktigt samma kliniska kvalitetskrav som hemma – därför att då skulle man inte hinna med det rent löpande.

Personligt utvecklande erfarenhet

Erik Edgrens slutsats är att han gärna rekommenderar svenska kolleger att söka sådana kontrakt, men att man inte bör åka för pengarna utan för andra värden – och för att hjälpa:

– Det är utvecklande och lärorikt att ta en tids utlandsarbete. Emiraten är dessutom ett bra val, genom att de är varmhjärtade, gästfria och vänliga land. Befolkningen är mycket angelägen om fred och lugn i sitt land. Man känner sig alltid trygg och säker. Stölder är ytterst ovanliga. Fritiden brukar vara njutbar för de flesta, bl a med möjlighet till all slags vattensport.

– Också från familjesynpunkt var det mesta trevligt och bekymmerslöst. Jag och min familj fick snart goda vänner bland andra västerländska familjer, och levde ett väldigt behagligt liv. Barnen, som fick gå i en internationell och högklassig skola, var nöjda. Dock kan barn i övre tonåren känna sig kringskurna.

– Emiraten är som samhälle betydligt mycket mer öppet och allmänt liberalt än vad som är fallet i t ex Saudiarabien. Det är lätt att bli förtjust i lokalbefolkningen och att engagera sig i de problem de stöter på i sitt fenomenala uppbyggnadsarbete.

– Men om man bara åker för pengarnas skull blir man säkert besviken. Det är nog enklare att få hög lön på andra ställen. Om man däremot önskar bidra till ett litet lands förvandling från u-land till i-land kan man känna stor tillfredsställelse i arbetet där, trots att man oundvikligen stöter på många svårigheter, inkluderar Erik Edgren.

Nästa uppslag: Hur »överlever» en svensk läkare på jobb i Mellanöstern? •